

Anton BOZANIĆ

Župna crkva Sv. Trojice u Baški *U povodu 300. godišnjice od početka gradnje¹*

Doc. dr. sc. Anton BOZANIĆ
Krčka biskupija – Župa Uznesenja B. D. Marije, Omišalj
Prikešte 19
HR – 51 513 Omišalj
anton.bozanic@gmail.com

UDK / UDC
726:27-523.42(497.5 Baška)(210.7 Krk)(091)
27-774-735(497.5 Baška)(210.7 Krk)(091)
Primljeno / Received: 3. VI. 2023.
Prihvaćeno / Accepted: 21. X. 2023.
Pregledni rad / Overview paper
DOI: <https://doi.org/10.58173/kz.78.2>

Ove je godine (2023.) Župa Baška obilježila tristotu godišnjicu od početka gradnje sadašnje župne crkve Sv. Trojice (1723. – 2023.). Prvotna župna crkva, posvećena sv. Ivanu Krstitelju, bila je na brdu koje je dobilo ime po naslovniku crkve, a oko nje je nastalo prvotno bašćansko naselje. Od kraja 14. stoljeća, kad su Mlečani zapalili stari grad, a posebice tijekom 15. i 16. stoljeća, mještani su se spustili u nizinski dio blizu mora i zasnovali Novu Bašku ili Primorje. Gradnja nove župne crkve u središtu novoga naselja označila je konačno preseljenje Bašćana. Nije bilo mještanima jednostavno odijeliti se od drevnoga crkvenog prostora koji ih je sve povezivao, stvarao zajedništvo, i mjesta gdje počivaju zemni ostatci predaka. Stoga su i nakon preseljenja u nizinski predjel tijekom sljedeća dva stoljeća pješčili nedjeljom i blagdanom u staru župnu crkvu na brdo. Trebalo je vremena, promišljanja i dogovaranja mještana s nadležnim crkvenim i civilnim vlastima da bi se stvorila odgovarajuća odluka o izboru mjesta, veličini sakralnoga prostora, načinu gradnje i svim popratnim aktivnostima vezanima uz novu župnu crkvu. U ovom se radu nastoje približiti povijesne okolnosti u kojima su Bašćani prionuli uz gradnju novoga središnjeg prostora okupljanja vjernika. Gradnja nove župne crkve potrajala je dulje nego što je planirano. Uz nekadašnju župnu crkvu sv. Ivana ostalo je mjesno groblje.

Ključne riječi: *stara župna crkva sv. Ivana, nova župna crkva Sv. Trojice, Stari grad, preseljenje Bašćana u nizinski dio, zvonik, groblje, dragocjenosti, kulturne vrijednosti.*

¹ Ovo izlaganje slijedi, barem djelomično, predavanje koje je autor održao u župnoj crkvi u Baški 3. lipnja 2023. prigodom svečane proslave obilježavanja 300. godišnjice početka gradnje sadašnje župne crkve.

Ostaci starog naselja uz crkvu sv. Ivana (foto: Denis Lešić)

1. Naselje Baška

Smještena na krajnjem jugoistočnom dijelu otoka Krka, Baška spada među najstarija krčka naselja. Baščanska je župa osnovana zasigurno već od dolaska Hrvata na otok, odnosno od pokršta vanja i prihvaćanja narodnog jezika u bogoslužje s glagoljskim pismom, hvalevrijednim uratkom sv. braće Ćirila i Metoda. Dolazak Hrvata na plodno tlo baščanske kotline, podizanje kaštela i župne crkve na brdu Svetoga Ivana, djelovanje benediktinaca u opatiji sv. Lucije i svećenika okupljenih u seoskom kaptolu kod župne crkve postavili su duhovno-materijalne temelje današnjoj Baški.² Život stanovnika ovoga kraja od davnina je bio vezan uz vjeru i Crkvu. Prepoznatljiva uljudbena baščanska baština iznikla je iz višestoljetne uporabe starocrkvenohrvatskoga jezika u

---

² Nedavno objavljena knjiga A. Bozanića *Baška i baščansko područje* (II. nadopunjeno izdanje) potanko obrađuje ovu temu (BOZANIĆ 2023, 20-30).

bogoslužju, gdje su ljudi aktivno sudjelovali. Također iz pisma glagoljice koje je iz prvotne liturgijske uporabe prešlo u javni i privatni život te iznjedrilo nadaleko poznatu Bašćansku ploču – kulturni spomenik hrvatske pismenosti i kulture.³ Znamo, na bašćanskom se području život odvijao još prije, već od najstarijih vremena, a ranokršćanske bazilikalne građevine s krstionicom svjedoče o dubokoj ukorijenjenosti kršćanstva kod drevnih stanovnika južnog dijela otoka još u 5. stoljeću, što znači prije dolaska Hrvata. Novija arheološka istraživanja blizu mora, na predjelu Mire i Korintije, dodatno potvrđuju tu činjenicu svježim otkrićima.⁴

2. Župa Baška

Župa Baška veoma je stara, spada među najstarije na Krku. Nije poznato vrijeme njezina nastanka, ali je sigurno da je postojala u vrijeme kad se u *Darovnici slavnoga Dragoslava* iz 1100. godine spominje Dobrinj kao stabilna i organizirana kaptolska župa sa župnikom odnosno plovanom, seoskim kaptolom i župnom crkvom.⁵ Naime, uz grad Krk, Omišalj, Dobrinj i Vrbnik, Baška je jedan od pet kaštela i drevnih kaptolskih otočnih župa s više svećenika okupljenih u tzv. *seoskom (ruralnom) kaptolu* ili, kako se ponekad govorilo, *ladanjskom kaptolu* ili *kapitulu* na čelu sa župnikom ili plovanom. Dodatno jamstvo o dugovječnosti organizirane crkvene jedinice – župe pruža postojanje benediktinske opatije u Jurandvoru. Zahvaljujući najnovijim arheološkim istraživanjima izviruju na površinu temelji i podni mozaici crkava i bazilika iz ranokršćanskog vremena koja nesumnjivo svjedoče o organiziranom životu kršćana u bašćanskoj kotlini.

Političkoj ili administrativnoj jedinici, dakle gradu ili kaštelu, odgovarala je u kasnom srednjem vijeku na našim prostorima crkvena struktura župa ili plovanija, a redovito su se teritorijalno podudarale civilne granice s crkvenima. Bašćanskoj župi bila je povjerena pastoralna briga za područje koje je pokrivala općina, teritorij za koji ovdje rabimo primjereni naziv bašćansko područje, na kojem su tijekom vremena nastale nove župe, Draga Bašćanska i Stara Baška. Općina i župa imale

³ BOZANIĆ 2023, 146-155.

⁴ STARAC 2000, 89-104.

⁵ BOZANIĆ 2018, 19-20.

su uvijek sjedište u Baški; u davno doba na brdu Sveti Ivan, poslije u naselju uz more. U župi je bio seoski kaptol, u puku prozvan *kapitul*; sačinjavalo ga je više svećenika na čelu sa župnikom ili plovanom. Seoski je kaptol organizirana institucija koja je trajala stoljećima do 1825. godine i ostavila duboke tragove (pismo glagoljica, bratovštinske kapitulske knjige, privatne škole, javni notari). Župa sa svećenicima glagoljašima postala je nositeljica glagoljske baštine.⁶

3. Prvotna župna crkva sv. Ivana Krstitelja u Baški kod starog kaštela

Župna je crkva mjesto redovitoga nedjeljnog, blagdanskog, prigodnog i gotovo svakodnevnog okupljanja vjernika. Ona je prostor stvaranja zajedništva, slavljenja Boga, molitve i sabranosti itd. Nema niti jednog prostora u bilo kojem mjestu ili gradu kroz koji je prošlo ili boravilo toliko mnogo ljudi kao u župnoj crkvi. Pogotovo ako je ta crkvena zgrada stara, ako ne odbrojava samo godine, desetljeća, već stoljeća svojega postojanja. Ništa neobično kada se zna da su crkve lijepe, bogato ukrašene, kada one predstavljaju vrhunska kulturna i umjetnička dostignuća određenog vremena i prostora. Promatrajući župne crkve, posebice one starije, može se upoznati povijesni hod dotične sredine. Crkve nerijetko služe na ponos čitavoj zajednici, mjestu ili gradu. To se svakako odnosi na Bašku.

Prva bašćanska župna crkva sv. Ivana Krstitelja smjestila se kod staroga kaštela opasanog zidinama,⁷ gdje je nekad bio stari grad Baška na brdu koje je dobilo ime po crkvi – brdo Sv. Ivan, a potječe iz drevnih vremena. Nije poznato vrijeme nastanka te ranoromaničke jednobrodne crkve sa zvonikom na pročelju, ali prema svemu sudeći postojala je već u 11. stoljeću, a možda čak i prije 1000. godine. Po svome izgledu, posebice sa zvonikom ugrađenim u pročelju, slična je sv. Luciji u Jurandvoru, sv. Vidu kod Dobrinja i sv. Mihovilu (danas crkvi Majke Božje od Zdravlja) u Krku, sačuvanim zdanjima istoga vremenskog razdoblja. Prvi se put spominje u ispravi oko 1100. godine. Prema

---

⁶ BOLONIĆ 1980, 47-60.

⁷ MAGAŠIĆ 1999.

naknadnoj obnovi već napuštene crkve može se prepoznati izgled stare župne crkve.⁸

O drevnosti crkve svjedoči sačuvani inventar: staro zvono, pučani su ga prozvali *Starac*, lijevano 1431. godine, i srebrni gotički kalež iz 1456. godine. Izvješća biskupskih vizitacija bilježe da je crkva 1579. godine imala sedam oltara, veoma lijepu oltarnu palu, šest srebrnih kaleža, od kojih je jedan sačuvan, i mnoge vrijedne predmete. Blizu župne crkve bila je kuća seoskog kaptola, mjesto okupljanja mjesnih svećenika koji su se brinuli da bude što bogatije i ljepše staroslavensko bogoslužje u kojem je narod masovno sudjelovao. Unutar i izvan gradskih zidina naslagao se čitav niz većih ili manjih crkava i kapela, bratovštinskih i privatnih.⁹ Dobro je prisjetiti se jedne od najstarijih otočnih, Brašćine Sv. Duha u Baški, osnovane davne 1276. godine, vezane uz istoimenu kapelu čiji su zidovi poprilično sačuvani s lijeve strane bašćanskoga groblja.¹⁰

Iako su Mlečani 1380. godine zapalili stari grad Bašku, a od tada su ljudi počeli napuštati prostor na brdu Sv. Ivan i preseljavati se bliže moru, župna je crkva još dugo zadržala svoju prvotnu funkciju. Čak i kad se stari grad potpuno ispraznio – povijesni zapisi bilježe da 1590. godine u njemu nije više nitko stanovao – župna crkva je služila svojoj svrsi. Kod crkve je ostalo groblje, a svećenici su u kaptolskoj kući blizu crkve održavali privatnu školu, obavljali službu javnog notara i ostale dužnosti od širega značaja.¹¹

Okolnosti su se tijekom vremena ipak mijenjale. Oltarski sakrament iz praktičnih razloga čuvao se dolje u crkvi sv. Antuna Pustinjaka, a svećenici, koji su se također preselili podno brijega u nizinski predjel, obavljali su tijekom tjedna svećeničku službu dolje, a nedjeljom i blagdanom odlazili u župnu crkvu.

Crkva sv. Ivana Krstitelja službeno je bila župna crkva za Bašćane do posvete nove crkve 1740. godine, premda je zbog nedovršenih radova u novoj crkvi još kraće vrijeme zadržala gotovo istu funkciju. Pokretni inventar iz stare crkve prenesen je u novu župnu crkvu. Budući da je

⁸ BOZANIĆ 2013, 19.

⁹ POLONIJO 1935, 63-80.

¹⁰ MILČETIĆ 1892, 138-151.

¹¹ BOLONIĆ – ŽIC-ROKOV 1977, 372-373.

gradnja nove crkve trajala poprilično dugo, stara se crkvena zgrada više nije popravljala te je zanemarena i prepuštena zubu vremena. Povijesni spisi bilježe da je 1812. godine bila napuštena i ruševna.¹²

Obnova napuštene crkve. Crkva sv. Ivana Krstitelja potpuno je obnovljena i djelomično preuređena zavjetnim činom župljana u vrijeme haranja zlokobne epidemije kolere koja je 1855. godine u Baški odnijela 242 života.¹³ Sasvim je jasno da crkva nije obnovljena s namjerom da iznova preuzme ulogu nekadašnje župne crkve, već je poprimila značenje zavjetne crkve, poput sličnih crkava i kapela podignutih na otoku Krku u vrijeme kolere.

Legenda kaže da se pobožnom bašćanskom grobaru Nankiću, dok je kopao grobove pokapajući umrle, 24. lipnja ukazao sv. Ivan i poručio mu da pođe župniku i kaže mu da obnovi crkvu, da se narod pokaje i da će nestati epidemija.¹⁴ Župnik Franjo Barbalić nije ispočetka pridavao važnost grobarovu iskazu i oklijevao je. Nakon nagle smrti grobara odmah je promijenio mišljenje, pozvao narod i u veoma kratkom vremenu crkva je obnovljena. Tijekom radova porušena je crkvice sv. Marije na groblju, a njezino je kamenje iskorišteno za obnovu crkve sv. Ivana. Tragovi nekadašnje crkvice još se vide. Također su kapele koje su nekada bile prislonjene uz crkvu pretvorene u mrtvačnicu. Već iduće, 1856. godine, na blagdan sv. Roka, 16. kolovoza, zaštitnika od kužnih bolesti, blagoslovio je župnik Vinko Pajalić obnovljenu crkvu sv. Ivana. Narod se zavjetovao da će se brinuti za njezino trajno održavanje.

Obnovljena je crkva zadržala dobrim dijelom dimenzije nekadašnje. Dužine je 14, a širine 8,90 metara. Prezbiterij, na koji otpada osam metara ukupne dužine crkve, malo se izmijenio, tako da je prijašnja polukružna apsida poprimila pravokutni oblik. Nad crkvenim ulazom uzdiže se visoki zvonik. U njemu su prije bila tri zvana, ali dva su uzeta za vojne svrhe 1917. godine. Nova više nisu nabavljena, a ostalo je najstarije zvono iz 1431. godine s natpisom: *MCCCCXXXI Salvator me fecit e Iovanes*. S lijeve je strane uz prezbiterij smještena sakristija. Crkva je iznutra jednostavna, odiše starinom. Blizu ulaza s desne strane nalazi se grob

---

¹² Arhiv Župe Baška, 1812.

¹³ BOLONIĆ 1989, 79-132.

¹⁴ ŠORIĆ 1910. U rukopisu *Bašćanska kronika* opisuje obnovu već napuštene stare župne crkve.

Crkva sv. Ivana (foto: Denis Lešić)

župnika Petra Dorčića, zaslužnog za otkriće Bašćanske ploče; na zidu je njegovo poprsje, a ispod duži tekst. U prezbiteriju je oltar izrađen od domaćeg kamena 1881. godine, sa slikom naslovnika crkve sv. Ivana Krstitelja. Na kamenim pločicama na bočnom zidu kod ulaza u sakristiju upisana su imena domaćih svećenika i župnika. S vanjske lijeve strane uz crkvu prislonjena je grobnica kotorskog i poslije dubrovačkog biskupa Vinka Čubranića. Uza zid je postavljena spomen-ploča u povodu 50. i 150. godine od haranja kolere. U crkvi se redovito slavi misa na dane vezane uz naslovnika crkve i zavjetne dane: na blagdane sv. Ivana Krstitelja i sv. Ivana evanđelista te na blagdan sv. Roka i na blagdan sv. Nikole.

Uz crkvu se od davnine nalazi bašćansko groblje, koje je 1932. godine znatno prošireno. Budući da je crkva sv. Ivana Krstitelja na osamljenome mjestu, a uz nju se nalazi groblje, ostavlja dojam grobne crkve. Smještena na visokom i strmom brijegu iznad naselja, vidi se izdaleka, posebice njezin vitki i lijepi zvonik jednostavnih linija ugrađen u njezino pročelje.

Važno je napomenuti da je Župa Baška zadržala u naslovu i pečatu ime prvotnog naslovnika stare župne crkve, a nije izmijenila po naslovniku nove župne crkve te glasi Župa sv. Ivana Krstitelja Baška.

4. Nova župna crkva u Baški Presvetog Trojstva – Sveta Trojica

U narodu je ipak polako sazrijevala svijest da valja ozbiljno misliti o novoj župnoj crkvi u nizinskom dijelu, tamo gdje su se ljudi preselili i nastanili. Svećenici zajedno s narodom bili su vezani uz crkvu na brijegu, oličenje njihove povijesti, a istodobno im je bilo jasno da župna crkva mora biti tamo gdje ljudi žive. Stoga odabir prikladnog mjesta za gradnju župne crkve, prostora u kojem će se naraštaji vjernika okupljati tijekom sljedećih stoljeća, nije bio nimalo lagan zadatak. Već je tijekom prvoga pastirskog pohoda Župi, 30. listopada 1565. godine, biskup Petar Bembo nagovarao svećenike i mještane da sagrađe novu crkvu bliže moru, ali je prijedlog tada bio preuranjen i nije pao na plodno tlo. Svjesni da treba planirati unaprijed, Bašćani su prigodom apostolske vizitacije 23. lipnja 1579. godine zatražili dozvolu za gradnju nove crkve. Apostolski vizitator Augustino Valiero naredio je tom prigodom da se oltarski sakrament premjesti i čuva u maloj crkvi Antuna Pustinjaka blizu mora kako bi se lakše providežalo bolesnike, što je i učinjeno. Poslije određenog vremena trebalo ga je ipak vratiti na staro mjesto jer je prostor u maloj crkvi bio pretijesan i neprikladan. Te iste godine došli su zajedno krčki biskup i providur s gotovim prijedlogom da se gradi nova crkva u središtu Župe, odnosno bašćanske kotline, kod crkve sv. Lucije. Međutim, Bašćani koji su se preselili s brda k moru nisu htjeli niti čuti za to da župna crkva bude udaljena od obale i njihovih kuća. Novi krčki biskup Ivan Turriani (de Turre) došao je 1590. godine s novim planom da mjesto župne crkve bude ipak kod obale. Prijedlog je ljudima bio bliži, ali ništa konkretno nije poduzeto.

Budući da je dugi put od želje do ostvarenja, trebalo je čekati još 130 godina da se u narodu iskristalizira i pronađe zadovoljavajući dogovor

i suglasnost o novogradnji. U međuvremenu se moralo pribjeći privremenom praktičnom rješenju. Za ljude kojima je teško bilo penjati se nedjeljom i blagdanom do župne crkve na brdo Sv. Ivan, bogoslužje se održavalo u manjoj crkvi sv. Antuna Pustinjaka, u mjestu, koja je postala na neki način ispostava župne crkve. Kad je ona postala pretijesna, koristilo se pavlinsku crkvu sv. Kuzme i Damjana.

***

Napokon je 1717. godine usuglašena privola svih zainteresiranih i odgovornih za gradnju nove crkve na moru. Uslijedilo je vrijeme pripreme terena. Sklapanjem dogovora o gradnji nove župne crkve između seoskog kaptola u Baški, na čelu sa župnikom Franom Abramićem i bašćanske Općine, 1723. godine počela je gradnja. Dogovoreno je da se svake godine biraju i odrede dva svećenika za prokurate, tj. upravitelje gradnje, i dva crkvinara koji će voditi poslove. Mletački državni arhiv iz 1724. godine čuva skicu tlorisa Baške s oznakom lokacije nove župne crkve. Gradnja se odvijala znatno sporije nego što se očekivalo, ponajviše zbog nedostataka sredstava. Mjesne bratovštine bile su osiromašene i malo su mogle pomoći. Pismo biskupa Ivana Orsinija Rose od 24. listopada 1733. godine u povodu deset godina od početka gradnje najbolje svjedoči o odugovlačenju radova, u kojem gotovo prijetećim tonom biskup poziva vjernike na suradnju.¹⁵ Do otvorenja crkve prošlo je još sedam godina.

Konačno je krčki biskup Petar Antun Zuccheri tijekom pastirskog pohoda Župi, na Petrovo 29. lipnja 1740., posvetio crkvu i glavni oltar te prvi put u novosagrađenoj župnoj crkvi podijelio pripravnicima sakrament potvrde. Nova je župna crkva posvećena Presvetom Trojstvu ili, kako se prije govorilo, a narod je prihvatio, *Sveta Trojica*. Iako je crkva otvorena i osposobljena za bogoslužje, nisu bili završeni svi radovi na njoj pa su nastavljeni i konačno privedeni kraju 1748. godine. Simboličkim činom svečanog prijenosa presvetog sakramenta te iste godine iz stare u novu župnu crkvu označen je prijelaz svih župnih funkcija iz crkve sv. Ivana Krstitelja na brijegu u novu crkvu Presvetog

¹⁵ Arhiv Župe Baška, 1733.

Trojstva. Prigodom biskupova pohoda Župi u lipnju 1749. godine predstavnici crkvene i općinske vlasti dogovorili su se o svim preostalim obvezama i dužnostima vezano uz staru i novu župnu crkvu.

Već od prvih dana postojanja i otvaranja za bogoslužje nova je župna crkva dobivala nove sadržaje: pobočne oltare s palama i kipovima, propovjedaonicu, klupe i ostali namještaj. Postajala je bogatija umjetničkim djelima, obnavljala se i uređivala iznutra i izvana. Pročelje crkve današnji izgled poprimilo je 1925. godine zauzimanjem župnika Mata Milovčića. Prostor pred crkvom također se uređivao kako bi postao što prikladnije mjesto okupljanja ljudi prije i poslije službe Božje.

5. Župna crkva u Baški – čuvarica i njegovateljica kulturnoga i umjetničkog blaga

Nova župna crkva Presvetog Trojstva poprimila je izvana izgled stabilne i zadivljujuće građevine pravokutnog oblika, s produženim i malo suženim prezbiterijem, uz koji je s desne strane priljubljena sakristija; s otmjenim pročeljem stiliziranim 1925. godine i prozorskim otvorima ukrašenima suvremenim vitrajima. Crkva se gradila dvadesetak godina, a nad lukom prezbiterija upisana je godina 1723., koja označava početak gradnje. Uz vrh prezbiterija prislonio se izvana zvonik, a do njega nedavno i mrtvačnica. Iznutra je trobrodna crkva jednostavnoga baroknog izraza u kojoj dva reda s četiri pravokutna masovna stupa, spojena lukovima, dijele površinu crkve u tri dijela: znatno povišeni središnji brod i dva bočna broda. Nad glavnim brodom bačvasti je svod s prozorskim otvorima visoko postavljenima koji čine crkvu svijetlom, a iznad bočnih brodova je ravan strop. U produžetku glavnog dijela crkve nalazi se prostrani pravokutni prezbiterij. Unutarnje su mjere crkve: dužina od ulaza do kraja prezbiterija iznosi 43 metra, a na prezbiterij otpada 15 metara; širina je 16, a visina srednjeg broda i prezbiterija 12 metara. Svatko tko uđe u bašćansku župnu crkvu Presvetog Trojstva stječe dojam da se našao u prostoru koji odiše sabranošću, u ozračju lijepoga i umjetnički vrijednoga, ambijentu prožetom duhovnim, nečim što smiruje.

U središnjem dijelu crkve prekriva površinu prezbiterija uza zid prislonjen ukrasni barokni drveni oltar posvećen Presvetom Trojstvu,

Nova župna crkva u Baški Presvetog Trojstva – Sveta Trojica (foto: Denis Lešić)

vrijedno djelo pavlinske radionice iz Senja, s prijelaza iz 17. u 18. stoljeće. Sa svake strane oltara su po dva okrugla stupa koji nose gornji dio retabla. U sredini gornjega, manjega oltarnog dijela kipovi su Svete obitelji: Marije, Josipa i Djeteta Isusa, a oko njih je više svetaca. Između stupova donjeg, većeg dijela oltara i s vanjske strane po dva su sveca: sv. Valentin, sv. Ivan Nepomuk, sv. Sebastijan i sv. Rok, a nad stupovima kipovi su anđela. U središnjem dijelu retabla prevladava velika oltarna pala iz 1724. godine, nedavno otkriveno najvrjednije djelo krčkoga svećenika i baroknoga lokalnog slikara Franje Jurića (*Francisco Juriceo*). Slika *Krunjenje Bogorodice sa svecima*, izrađena prigodom posvete crkve i oltara, prikazuje u gornjem dijelu Presveto Trojstvo, okruženo razigranim anđelima, kako kruni Bogorodicu, a u donjem su dijelu sv. Ivan Krstitelj, sv. Jeronim, sv. Petar, sv. Ivan evanđelist i sv. Zaharija. Ispod slike na oltarnoj menzi smješteno je svetohranište.

Na bočnim zidovima prezbiterija nalaze se veoma vrijedna umjetnička djela. S desne je strane oltara drveni renesansni oltarni reljef

triptih sv. Mihovila, djelo Paola Campse iz 1514. godine.¹⁶ Triptih je najprije resio oltar romaničke crkve sv. Mihovila, zatim je prenesen u župnu crkvu. U središnjem je dijelu reljefa lik Marije s Djetetom Isusom u krilu, s jedne strane su sv. Mihovil i sv. Bartol, a s druge strane sv. Roko i sv. Jeronim. Malo dalje je slika *Posljednja večera*, autora Palme Mlađega (*Jacopo Palma il Giovane*) iz 16. stoljeća. Tijekom restauracije 2009. godine otkriven je pri dnu slike lik donatora, odjeven u renesansno ruho. Na zidu s lijeve strane od glavnog oltara nalazi se pala *Majke Božje od Ružarija*, nastala 1883. godine u Zavodu sv. Luke u Beču (*Bečka škola*), a prikazuje Bogorodicu s Isusom u naručju okruženu anđelima, kako predaje krunicu sv. Dominiku. Oko Marije 15 okruglih medaljona oslikava prizore otajstva krunice. *Antependij sv. Lucije* iz crkve sv. Lucije u Jurandvoru, čiji se original, djelo nepoznatoga autora, čuva u Biskupskom domu u Krku, a ovdje je postavljena preslika, izgledom veoma slična originalu jer je izrađena posebnom tehnikom. Na kožnoj podlozi crvenkaste boje prikazani su likovi Marije s Djetetom, sv. Benedikt i sv. Juraj. S jedne i druge strane prezbiterija postavljene su korske klupe napravljene iz orahova drva u stolarskoj radionici Magnarin-Tomša 1897. godine.

Značajna je obnova prezbiterija crkve izvedena u vrijeme župnika Ivana Brnića st., uz stručnu pomoć domaćeg svećenika mr. sc. Zvonimira Seršića, od 2007. do 2008. godine, kada se nastojalo u duhu koncilске obnove prilagoditi župnu crkvu novim liturgijskim propisima te zamijeniti privremeni drveni oltar prema puku i ambon. U svetište je postavljen mramorni novi oltar prema puku i ambon za koje je nacrt izradio Vittorio Corvi iz Rima. Oltar je masivan, jednostavnih linija i u podnožju malo zaobljen, te se zajedno s ambonom veoma lijepo usklađuje s baroknim ukrasnim oltarom u pozadini. Isti je arhitekt dao nacrt za uskršni svijećnjak, izrađen od kamena, drva i mjedi, a umjetničku je dekoraciju na njemu izvela Zvonimira Obad. Posebnu toplinu daju svetištu moderni vitraji na četiri prozora sa simbolima uskršnuća, vjere, žrtve i života. Osmislila ih je i likovno obradila 2005. godine Jasna Hrabrić. Obnovom izvedenom prema koncilskim

.....
¹⁶ ŽIC 2014, 93-101.

Župna crkva Presvetog Trojstva (foto: Denis Lešić)

smjernicama u bašćanskoj je župnoj crkvi postignuta u zadanom prostoru skladna cjelina svetišta u povezivanju novoga i staroga oltara prema puku s vrijednim povijesnim baroknim oltarom.

U crkvi se nalaze, osim glavnog oltara i oltara prema puku u prezbitერიju, još šest pokrajnih oltara u donjem dijelu. Neki su od njih tijekom vremena zamijenili naslovnike. Prvi s desne strane od prezbitერიja je oltar sv. Antuna Padovanskog. Oltarna pala, djelo nepoznatog autora 18. stoljeća, prikazuje toplim bojama sv. Antuna Padovanskog i sv. Franju Asiškog na obali grada, a nad njima je u oblaku okružena anđelima Bogorodica s Djetetom Isusom koji pruža svecu ljljan. Obnova 2008. godine vratila je slici izvorni sjaj. S lijeve strane oltara smješten je kip Gospe Lurdske, nabavljen 1936. godine. Sljedeći je oltar Svetog Križa. Iza staklene pregrade stoje kipovi raspetog Krista i dviju žena koje ga oplakuju. Djelo je to nepoznatog autora s kraja 17. ili početka 18. stoljeća. S prednje strane oltarne menze glagoljskim je slovima ispisan svetopisanski citat *Svršeno je*. Kip Srca Isusova koji prikazuje Isusa kako širi desnu ruku, a s lijevom pokazuje svoje srce, dobio je počasno

mjesto na jednom od pobočnih oltara s desne strane. Kraj oltara smješten je kip sv. Terezije od Djeteta Isusa, odjevene u redovnički karmelićanski habit s križem i ružama u ruci. Kipovi Srca Isusova i sv. Terezije postavljeni su početkom 20. stoljeća. Pri dnu crkve na zidu je velika slika Majke Božje Karmelske, djelo nepoznatog autora iz 18. stoljeća. U okruglom medaljonu Marija okružena anđelima drži u desnoj ruci škapular, a s lijevom pridržava Dijete Isusa. Sveci s podnožja slike, sv. Ivan Krstitelj i sv. Ivan evanđelist, pogled usmjeravaju k Mariji. Sa strane se nalazi slika sv. Nikole Tavelića, rad domaćeg slikara Vjekoslava Volarića, a prikazuje franjevca iz Šibenika koji s križem u ruci podnosi mučeničku smrt u vatrenom plamenu. Slika je postavljena 1939. godine.

S lijeve strane na dnu crkve nalaze se krstionica i mozaik. Oko postojećega krsnog zdenca na zidu izradio je akademski kipar Boris Šimunović reljef Duha Svetoga (2010.), a zatim uski i dugoljasti mozaik (2012.) koji izborom boja i motiva podsjeća na starokršćanski mozaik otkriven na podu stare bazilike kod kapele sv. Marka. Uz mozaik stoji napisano latinskim i glagoljskim slovima: *Suha srca zalivaj!* Malo dalje postavljen je 1922. godine mramorni oltar Sv. obitelji, vjerojatno iz klesarske radionice Frančić, s oltarnom palom koja prikazuje Mariju s Djetetom Isusom i sv. Josipa sa štapom na koji se oslanja, a vrh štapa završava ljiljanom. Budući da je sliku napravio domaći slikar Ivan Volarić (1923.), Svetu obitelj je smjestio u krajobraz zelenila i ovaca, a u pozadini se vidi Baška, kuće na obali i drevna crkva sv. Ivana Krstitelja.

Sljedeći je oltar sv. Ivana Krstitelja s renesansnom palom koja, prema novijim spoznajama, pripada španjolskom slikaru Juanu Boschetusu. Tijekom boravka u Zadru i Rabu slikar je vjerojatno oko 1520. godine stupio u vezu s bašćanskim naručiteljem. S prednje strane oltarne menze uočljiv je glagoljski natpis: *Glas vpijućago v pustiri (Glas vapijućega u pustinji)*. Nepoznati autor s prijelaza iz 17. u 18. stoljeće izradio je oltarnu palu na oltaru sv. Franje, smještenom na sjevernoj strani crkve kod prezbitarija. Gornji dio oltarne slike prikazuje Navještenje pa se oltar u puku prozvao oltarom Navještenja Marijina jer su se u prijašnje vrijeme mise zornice služile na njemu. U donjem dijelu slike likovi su sv. Josipa i sv. Franje Paulskog, zaštitnika ribara i mornara, prepoznatljivih zanimanja domaćih ljudi. S desne strane oltara postavljen je kip sv.

Josipa, novijeg datuma. Tijekom zadnjeg desetljeća, u vrijeme župnika Ivica Katunara počela je postupna stručna obnova bočnih oltara. Radove izvodi postupno po etapama Restauracijski zavod Hrvatske.

Propovjedaonica izrađena od mramora s ukrasnim podnožjem i bijelim plohamama sa strane prislonjena je uz prvi lijevi stup do prezbiterija. Natkrivena je drvenim ukrasnim krovom, a prilazi joj se željeznim stubama. Napravljena je na raskrižju iz 19. u 20. stoljeće. Istom razdoblju pripada veći dio crkvenoga drvenog namještaja: klupe, ispovjedaonice i ormari u sakristiji.

Četiri velika prozora glavnog dijela crkve ukrašena su modernim vitrajima, a pripadaju istoj likovnoj obradi kao u prezbiteriju. Dva, bliže prezbiteriju, predočuju svece zaštitnike, sv. Ivana Krstitelja i sv. Kvirina, dok su na donjim prozorima prikazana domaća vjekovna zanimanja. Na jednom od njih su brod i ribe pa je vitraju dodijeljen naziv biblijskog citata: *Bacite mreže*, dok su na drugom žena s košarom ubranoga grožđa i zemljoradnik s motikom u polju pa prizoru posvema odgovara citat: *Koji daje sjeme sijaču, dat će i kruh za jelo*. Slično je ukrašena rozeta iznad ulaznih vrata crkve te ima u središtu stilizirana glagoljska slova A i Ž, sa značenjem: *Alfa i Omega*. Njoj pristaje biblijski zapis: *Ja sam Alfa i Omega, početak i svršetak!* Svi navedeni vitraji donjeg dijela crkve postavljeni su tijekom 2001./2002. godine.

U sakristiji, u koju se ulazi s južne strane prezbiterija i izvana, čuvaju se mnoge vrijednosti: crkveno ruho, kaleži, križevi, moćnici i dr. Od crkvenih dragocjenosti i umjetnina u Baški prvo mjesto zauzima procesionalni renesansni zlatni Frankopanski križ iz 15. stoljeća, dar knezova Frankopana bašćanskoj župi, odnosno prvotnoj župnoj crkvi sv. Ivana Krstitelja. Bašćanski križ dar je jednog od Frankopana i iskaz njihove privrženosti Župi.¹⁷ Često ga se mijenjalo s drugim križem i nazivalo srebrnim. Međutim, nedavno se nedvojbeno saznalo da križ koji su darovali Frankopani jest zlatni križ. U župne dragocjenosti spadaju također srebrni barokni križ, moćnik Sv. Križa te kaleži i crkveno posuđe.

Crkva se izvana i iznutra popravljala i uređivala u više navrata. Krovnište i zidovi jače su izloženi vremenskim nepogodama te iziskuju

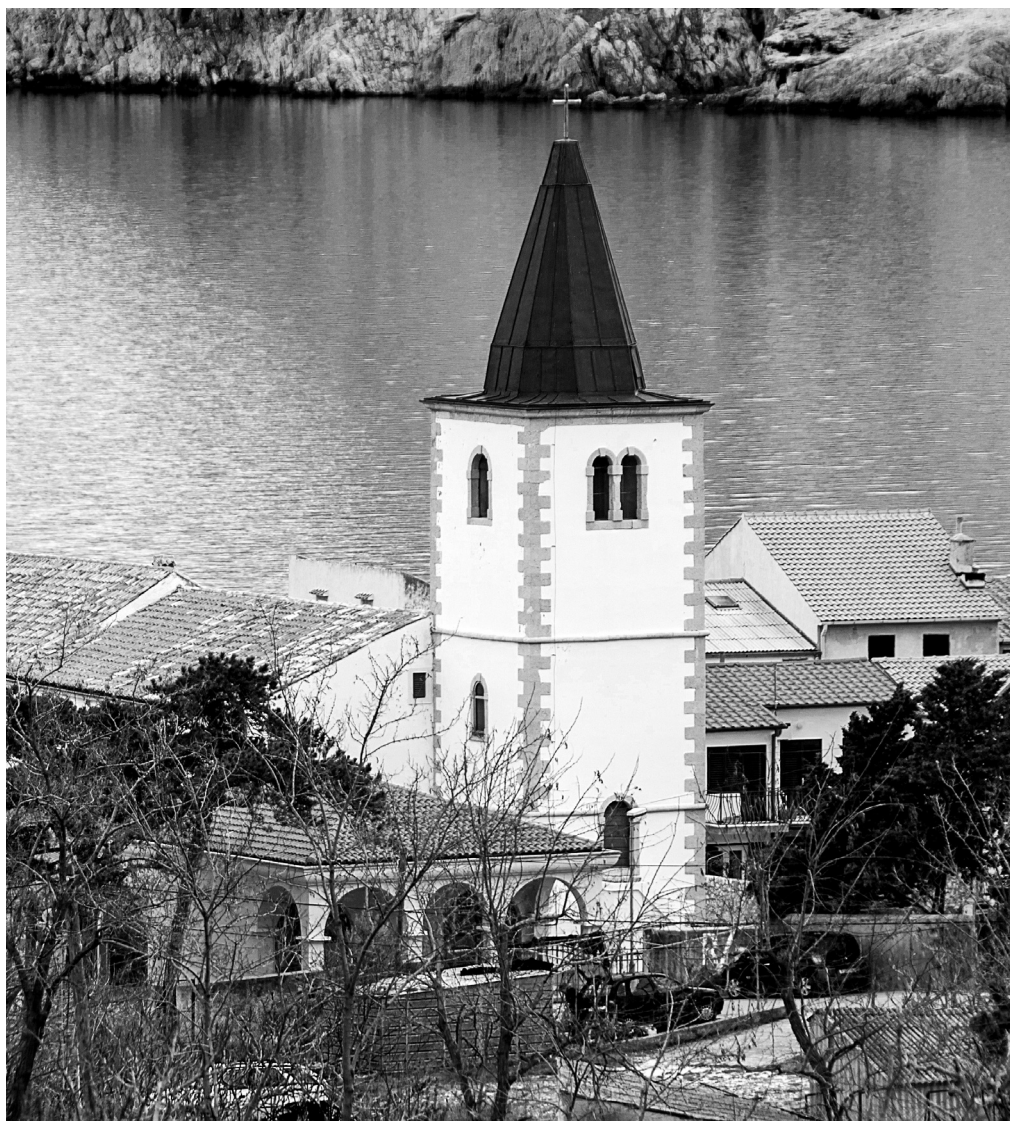
¹⁷ SERŠIĆ – MARKOVIĆ-RANDIĆ 2008, 135-143.

česte popravke. Krov se na crkvi mijenjao prije dvadesetak godina, zatim su se uređivali i bojili vanjski zidovi. Vizura župne crkve znatno se izmijenila 1925. godine u vrijeme župnika Mata Milovčića, kad je preuređeno pročelje. Kvadratnim je stupovima površina pročelja pregrađena te ima tri dijela. Vrh središnjeg dijela završava rimskim zvonikom u koji je postavljeno zvono, a ulaz u crkvu blago je izvučen i nadsvođen. Na vrhu bočnih zidova nalaze se mali ukrasni zvonici. Lijepo je uređen prostor oko crkve s prilaznim stubištem od glavne ulice i postao je prikladno mjesto okupljanja ljudi, posebice prije i poslije nedjeljnog i blagdansko bogoslužja.

6. Zvonik bašćanske župne crkve 1766. godine

Zvonik svojom vizurom često postaje prepoznatljiv znak naselja. Manje crkve i kapele imaju obično iznad pročelja izrađena kamena postolja u kojima je smješteno jedno, dva ili čak više zvona; zvonik je to u obliku preslice. U nekim je crkvama nad pročeljem podignut zvonik i ugrađen u crkvu, kao što je u crkvi sv. Ivana Krstitelja i u sv. Luciji u Jurandvoru. Veće crkve, posebno župne crkve, imaju uglavnom posebice sagrađen zvonik koji može biti prislonjen uz crkvu ili malo dalje, ali je redovito na istaknutome mjestu i visinom se uzdiže iznad ostalih zgrada. Vidljiv je izdaleka, a svojom ljepotom nerijetko privlači pozornost.

U produžetku bašćanskoga prezbiterija nalazila se prije kapela sv. Jakova. Porušena je, a na njezinu mjestu podignut je 1766. godine zvonik koji se svojom zapadnom stranom prislonio uz sjeveroistočni zid župne crkve. Zvonik kvadratnog tlocrta, vanjskih mjera 5,30 x 5,30 metara, visine je 28 metara. Donji, kvadratni dio ima kutne dijelove od lijepo posloženoga tesanog kamena. Izbočeni kameni rubovi dijele visinu zvonika u tri kata, a na svakom su katu sa svih strana prozorski otvori s ovalnim nadsvođem. Na visini zvona nalaze se dvodijelni otvori ili bifore. Vrh kvadratnog dijela završava s kamenim rubom. Zatim se nastavlja s malo suženim tlocrtom kupola u obliku kvadratne piramide, a u njezin je vrh usađen željezni križ. U zvonik se ulazi kamenim stubištem izvana s istočne strane. U prizemlju sa sjeverne i južne strane nalaze se ovalni kameni lukovi koji naznačuju da su tu prije bili otvori.

Zvonik bašćanske župne crkve (foto: Denis Lešić)

Godine 1931. nabavljena su tri nova zvona. Najveće, težine oko tisuću kilograma, ima ton *B*, nosi natpis *I slovo plt bist i veseli se v ni*. Na plaštu zvona je reljef Presvetog Trojstva, uskrslog Krista i sv. Franje, a piše da je zvono poklonio Franjo Pajalić.

U drugo, srednje zvono, težine oko 650 kilograma, tona *G*, utisnuti su likovi sv. Nikole i sv. Rafaela, a nosi natpis *Sv. Rafaele i sv. Nikola, čuvajte putujuću braću!* S druge strane stoji tekst *Milodarima vjernika u Baški*.

Treće, manje zvono, težine oko 380 kilograma, ima ton *D*, a na njemu je ispod slike Srca Isusova Bogorodice natpis *Sveta Bogorodice, moli za nas!* S druge je strane tekst *Milodarima Seoske blagajne u Baški*. Zvona i sat na zvoniku pokreće električni mehanizam s elektroničnim upravljačem u sakristiji crkve.

Zvonik župne crkve u Baški vidljiv je i privlači izdaleka pozornost na crkvu uz koju je prislonjen, ali ne tako da nadvisuje sve okolne zgrade jer naselje slijedi prirodnu konfiguraciju tla i jednim se dijelom penje tako da crkva i zvonik ostaju dolje. Međutim, osim zvonika župne crkve, treba spomenuti i drugi, a to je zvonik stare crkve sv. Ivana Krstitelja ugrađen u njezino pročelje. Smješten je na visokom brijegu poviše naselja. Nedavno je obnovljen i obojen toplim bojama. Budući da je vidljiv izdaleka, svojom vitkošću, skladom i ljepotom oblikuje vizuru Baške.

Zaključak

Gradnja nove župne crkve usred naselja, koja je počela 1723. godine, a završila dvadesetak godina poslije, označuje veliko ostvarenje i prekretnicu u crkvenom, kulturnom i društvenom životu Baške. Nedvojbeno je da je prijelaz iz stare u novu župnu crkvu simbolički označio potpuno preseljenje Baške iz povijesnog prostora na brdu u nizinski priobalni predjel. Nova župna crkva poprimila je izvana izgled stabilne i zadivljujuće građevine pravokutnog oblika, duge 45 i široke 18 metara. Iznutra je trobrodna crkva jednostavnoga baroknog izraza u kojoj dva reda s četiri pravokutna masovna stupa, spojena likovima, dijele površinu crkve u tri dijela: znatno povišeni središnji brod i dva bočna broda. Uz vrh crkvenog prezbiterija s lijeve strane prislonio se zvonik. S novosagrađenom crkvom Baška je poprimila novu vizuru.

IZVORI I LITERATURA

Arhivski izvori:

Arhiv Župe Baška, Baška
Kronika Župe Baška I.

Literatura (uži izbor):

BARBIŠ, Marinko, 600 godina hodočasničkog Svetišta Majke Božje Goričke u Batomlju (1415 – 2015), *Krčki kalendar 2015.* (2015): 48-54.

BOLONIĆ, Mihovil, *Bratovština Sv. Ivana Krstitelja u Vrbniku „Kapari“ (1323-1973) i druge bratovštine na otoku Krku*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 1975.

BOLONIĆ, Mihovil, *Otok Krk kolijevka glagoljice*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (Analecta Croatica Christiana, sv. XII), 1980.

BOLONIĆ, Mihovil, *Kužne bolesti u prošlosti o. Krka (s posebnim osvrtom na koleru 1855. godine)*, *Krčki zbornik 19 / = Posebno izdanje*, sv. 13.: *Zdravstvo otoka Krka /* (1989): 79-132.

BOLONIĆ, Mihovil – ŽIC-ROKOV, Ivan, *Otok Krk kroz vjekove*, Zagreb: Kršćanska sadašnjost (Analecta Croatica Christiana, sv. IX.), 1977., II. izdanje – Zagreb: Kršćanska sadašnjost i Biskupski ordinarijat Krk, 2002.

BOZANIĆ, Anton, *Omišalj, drevna župa i iseljenici u New Yorku*, Omišalj: Župa Omišalj i Općina Omišalj, 2010.

BOZANIĆ, Anton, *Vrbnik – povijesne mijene i drevna župa*, Vrbnik: Općina Vrbnik i Župa Vrbnik, 2011.

BOZANIĆ, Anton, *Svećenici i župe na području Krčke biskupije od 1900. godine do danas*, Krk: Biskupija Krk, 2012.

BOZANIĆ, Anton, *Dobrinj i dobrinjsko područje, povijesni hod i drevna župa*, Dobrinj: Općina Dobrinj, 2013.

BOZANIĆ, Anton, *Baška i bašćansko područje: povijesni hod, razvoj, nova naselja i župe*, (drugo nadopunjeno i prošireno izdanje), Baška: Općina Baška, 2023.

BOZANIĆ, Anton – GALOVIĆ, Tomislav – ŽIC, Igor, *Krčka kulturna baština*, Rijeka: Glosa, 2018.

ČUBRANIĆ, Ivan, Petar Dorčić – Bašćanin koji je otkrio Bašćansku ploču, *Krčki kalendar 2000.* (2000): 41-47.

900 godina Bašćanske ploče (1100. – 2000.) – radovi sa znanstvenog skupa, gl. ur. Petar STRČIĆ, ur. Josip ŽGALJIĆ, Baška: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 42. Posebno izdanje, sv. 36), Primorsko-goranska županija – Upravni odjel za društvene djelatnosti, Općina Baška, Turistička zajednica Općine Baška, Glosa d. o. o. Rijeka, 2000.

DORČIĆ, Vinko, Bašćanska kronika, *Bakarska zvona XII* (1974) 5.

FORTIS, Alberto, *Put po Dalmaciji*, priredio Josip Bratulić, preveo s talijanskog Mate Maras, preveo s latinskog Darko Novaković, Split: Marjan tisak (Dalmatinska biblioteka), 2004.

FUČIĆ, Branko, Izvještaj o radovima u Jurandvoru kraj Baške na otoku Krku godine 1955. i 1957., *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti za godinu 1957. Knjiga 64.*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti, 1960., 168-200.

FUČIĆ, Branko, Jurandvorski ulomci, *Krčki zbornik*, sv. 3.: *Spomenica gimnazije „Čedo Žic“ u Krku 1921 – 1971*, Krk: Povijesno društvo otoka Krka, 1971., 157-175.

FUČIĆ, Branko, *Glagoljski natpisi*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (Djela JAZU, knj. 57), 1982.

FUGOŠIĆ, Vinko, Kako sam utvrdio prvotno mjesto Bašćanske ploče, *Krčki kalendar 2001*. (2001): 140-147.

GALOVIĆ, Tomislav, Otok Krk u očima putopisca Alberta Fortisa, *Krčki kalendar 2009*. (2008): 113-117.

GALOVIĆ, Tomislav, Milan Moguš i Bašćanska ploča, *Senjski zbornik 45* (2018): 265-285.

GLOGOVIĆ, Dunja, Bašćansko prehistorijsko nalazište, *Krčki kalendar 1994*. (1994): 44-45.

KARAČ, Vanda, Romanička crkva sv. Kristofora kod Baške na Krku, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva XXIII* (1991) 2: 55-58.

KARAČ, Vanda, Romanička crkva sv. Eufemije kod Baške na Krku, *Obavijesti Hrvatskog arheološkog društva XXIV* (1991) 3: 62-67.

KARAČ, Vanda, Romanička crkva sv. Nikole kod Baške na otoku Krku, *Prostor IV* (1996) 1/11/: 47-60.

KLAIĆ, Vjekoslav, *Krčki knezovi Frankapani. Knjiga prva. Od najstarijih vremena do gubitka otoka Krka (od god. 1118. do god. 1480.)*, Zagreb: Matica hrvatska, 1901. (reprint – Rijeka: Izdavački centar Rijeka / Biblioteka *Fluminensia*, vol. 3/, Povijesno društvo otoka Krka / *Krčki zbornik*, vol. 25. Posebno izdanje, vol. 19/, 1991.)

KOLUMBIĆ, Nikica, Bašćanska ploča u kontekstu romaničkoga razdoblja, u: *900 godina Bašćanske ploče (1100. – 2000.) – radovi sa znanstvenog skupa*, gl. ur. Petar STRČIĆ, ur. Josip ŽGALJIĆ, Baška: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 42. Posebno izdanje, sv. 36), Primorsko-goranska županija – Upravni odjel za društvene

djelatnosti, Općina Baška, Turistička zajednica Općine Baška, Glosa d. o. o. Rijeka, 2000., 201-210.

LJUBIĆ, Šime, Baška na otoku Krku, *Viestnik Hrvatskoga arheološkoga društva* VI (1884) 1: 71-74.

MAGAŠIĆ, Mauricije, *Kaštel Baška i njegovo područje*, Krk: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 41. Posebno izdanje, sv. 35.), 1999.

MARGETIĆ, Lujo, *O Bašćanskoj ploči*, Krk: Povijesno društvo otoka Krka (Mala knjižica „Krčkog zbornika“, knj. 1) i Vitagraf - Rijeka, 1997.

MARGETIĆ, Lujo, *Bašćanska ploča*, II. dopunjeno izdanje, Rijeka: Vitagraf - Rijeka i Povijesno društvo otoka Krka (Knjižni niz: Nova istraživanja prošlosti Rijeke i riječkog područja, knj. 5), 2000.

MILČETIĆ, Ivan, Prilozi za literaturu hrvatskih glagoljskih spomenika: II. Zakon brašćine svetoga duha u Baški, *Starine JAZU* XXV (1892): 138-151.

MILČETIĆ, Ivan, Hrvatska glagoljska bibliografija (I. dio. Opisi rukopisâ, sa dva priloga i dodatkom), *Starine JAZU* 33 (1911): I-XIV + 1-505.

POLONIJO, Mate, O starim bratovštinama na otoku Krku, *Bogoslovska smotra* XXIII (1935) 1: 63-80.

RAGUŽIN, Alojzije, *Glasovita župa Baška*, knj. I, Krk: vlastita naklada, 1998.

RAGUŽIN, Alojzije, *Glasovita župa Baška*, knj. II, Krk: vlastita naklada, 1998.

SERŠIĆ, Zvonimir, *Baška – crkva Presvetog Trojstva*, (vodič), Baška: Župa Baška, 2013.

SERŠIĆ, Zvonimir – MARKOVIĆ-RANDIĆ, Blandina, Bašćanski Frankopanski križ i priča o surogatu, *Krčki kalendar 2008*. (2008): 135-143.

STARAC, Ranko, Osnovni rezultati arheoloških istraživanja opatije sv. Lucije, u: *900 godina Bašćanske ploče (1100. – 2000.) – radovi sa znanstvenog skupa*, gl. ur. Petar STRČIĆ, ur. Josip ŽGALJIĆ, Baška: Povijesno društvo otoka Krka (*Krčki zbornik*, sv. 42. Posebno izdanje, sv. 36), Primorsko-goranska županija – Upravni odjel za društvene djelatnosti, Općina Baška, Turistička zajednica Općine Baška, Glosa d. o. o. Rijeka, 2000., 89-104.

STARAC, Ranko, Najstariji arheološki lokaliteti i nalazi na otoku Krku, *Krčki kalendar 2008*. (2008): 41-45.

STARAC, Ranko, Najstarije crkve na otoku Krku, *Krčki kalendar 2010*. (2010): 27-49.

[ŠORIĆ, Marko], Zlatni novci našasti ovoga ljeta blizu Baške na otoku Krku, *Viestnik Hrvatskoga arheologičkoga društva IV* (1882) 1: 124-126.

ŠORIĆ, Marko, *Bašćanska kronika*, Baška, oko 1910. (rukopis – preslika u Župnom uredu u Baški)

ŠTEFANIĆ, Vjekoslav, *Opatija sv. Lucije u Baški i drugi benediktinski samostani na Krku*, Zagreb: Nadbiskupska tiskara, 1937.

ŠTEFANIĆ, Vjekoslav, *Glagolski rukopisi otoka Krka*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti (Djela JAZU, knj. 51), 1960.

ŠTEFANIĆ, Vjekoslav, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije*. Dio. I. Uvod, Biblija, apokrifi i legende, liturgijski tekstovi, egzorcizmi i zapisi, molitvenici, teologija, crkveni govori (homiletika), pjesme. Zagreb: Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1969.

ŠTEFANIĆ, Vjekoslav, *Glagolski rukopisi Jugoslavenske akademije*. Dio II. Zbornici različitog sadržaja, regule i statuti, registri, varia, indeksi, album slika, Zagreb: Historijski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, 1970.

TOMAŠIĆ, Josip, *Bašćanska kronika* Marka Šorića, *Krčki zbornik* 76 (2021): 121-135.

ŽIC, Igor, Tri oltarne slike Celestina Medovića u Baški i u Batomlju, *Krčki kalendar* 2009. (2009): 78-92.

ŽIC, Igor, Venecijanski kipar Paolo Campsa i renesansni drveni poliptisi iz Baške, Klimna i Omišlja, *Krčki kalendar* 2014. (2014): 93-101.

ŽIC-ROKOV, Ivan, Crkve posvećene Majci Božjoj od VI-XI. stoljeća na području Krčke biskupije, *Bogoslovska smotra* XLI (1971) 4: 447-461.

Anton BOZANIĆ

The Parish Church of the Holy Trinity in Baška

On the Occasion of the 300th Anniversary of the Beginning of Construction

Summary

In 2023, the Parish of Baška marked the three-hundredth anniversary of the beginning of construction of the present parish church of the Holy Trinity (1723–2023). The original parish church, dedicated to St. John the Baptist, stood on a hill that took its name from the church's patron saint, and around it the original settlement of Baška developed. From the end of the 14th century, when the Venetians burned the old town, and especially during the 15th and 16th centuries, the inhabitants moved down to the lowland area near the sea and founded New Baška, or Primorje. The construction of a new parish church in the center of the new settlement marked the final relocation of the people of Baška. It was not easy for the inhabitants to part with the ancient sacred space that had connected them all, fostered a sense of community, and served as the resting place of their ancestors' earthly remains. Therefore, even after moving to the lowland area, for the next two centuries they continued to walk on Sundays and feast days to the old parish church on the hill. Time, deliberation, and agreement between the inhabitants and the competent ecclesiastical and civil authorities were required in order to reach an appropriate decision regarding the choice of the location, the size of the sacred space, the method of construction, and all accompanying activities related to the new parish church. This paper seeks to present the historical circumstances in which the people of Baška undertook the construction of a new central gathering place for the faithful. The construction of the new parish church lasted longer than originally planned. The local cemetery remained next to the former parish church of St. John.

Keywords: old parish church of St. John, new parish church of the Holy Trinity, Old Town, relocation of the people of Baška to the lowland area, bell tower, cemetery, valuables, cultural heritage.